

Біля витоків української фольклористики у Львівському університеті

Василь ІВАШКІВ, Руслан МАРКІВ

Доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри української фольклористики імені акад. Ф. Колесси;
Кандидат філологічних наук, доцент
кафедри української фольклористики імені акад. Ф. Колесси
Львівського національного університету імені Івана Франка
79000, м. Львів, вул. Університетська, 1
e-mail: markivruslan3798@gmail.com

За архівними джерелами досліджено процес становлення українського уснословеснознавства як наукової дисципліни й етапи формування кафедри української фольклористики ім. акад. Філарета Колесси як науково-дослідної та навчально-педагогічної інституції у Львівському університеті. У 1939–1947 рр. кафедру очолював академік Філарет Колеса; тут працювали професор Адам Фішер, доцент Михайло Скорик та ін. учені, які формували пріоритетні принципи науково-педагогічної роботи у сфері фольклористичних та етномузикознавчих дисциплін. З'ясовано маловідомі факти з історії кафедри та біографії учених.

Ключові слова: фольклор, етнографія, фольклористика, кафедра, Львівський університет, Філарет Колеса.

Історія заснування кафедри безпосередньо пов'язана з загальною історією української науки, Львівського університету та українистики в ньому за часів окупації Галичини Австро-Угорщиною (до 1918 р.), Польщею (до 1939 р.) та Радянським Союзом (1939–1941, 1944–1991 рр.). Особливість функціонування фольклористики в університеті в ті часи була зумовлена й тим, що фольклор – найуніверсальніша національна духовна скарбниця, – як і мова, національна література та історія, заважав окупаційним режимам здійснювати політику денационалізації й асиміляції українців. Від тих обставин значною мірою залежала доля української науки про народну словесність – фольклористики, яка до початку ХХ ст. розвивалася в одному комплексі таких народознавчих наук, як історія, етнографія та етнологія. Від часу заснування університету аж до кінця ХІХ ст. навчальні предмети українського народознавства через дискримінацію українців здобували собі місце в структурі університету тільки епізодично, ситуативно, як у т. зв. «Студіум Рутенум» 1787 р., на кафедрі руської словесності 1849–1864 рр., яку очолювали професор Яків Головацький, а пізніше Омелян Огоновський. Нова хвиля національного руху українців наприкінці ХІХ ст. допомогла здобути перші українознавчі кафедри в університеті – української історії (1894 р.) та української літератури (1900 р.). До того ж у ХІХ ст. у вищих школах європейських країн, навіть вільних від національного гніту, фольклористика ще не мала статусу окремої навчальної дисципліни. Тому перші публікації українського фольклору та наукові розвідки про нього в Галичині у першій половині ХІХ ст. науковці університету, його вихованці (аб-сольвенти) – Й. Мавс, К. Гюнтгер, Б. Гакет, І. Могильницький, М. Верещинський, Д. Зубрицький, В. Залеський, Я. Гануш та ін., здійснювали поза стінами університету та публікували у різних виданнях німецькою, польською й іншими мовами.

Досвітньою зорею національного пробудження українців Галичини став альманах «Русалка Дністровая» (1837 р.), що його видав гурт студентів Львівської духовної семінарії та університету, який очолив Маркіян Шашкевич (т. зв. «Руська трійця»). Реформування Наукового товариства імені Шевченка у 1892 р. у Львові та заснування в університеті кафедри української історії 1894 р., першим завідувачем якої став М. Грушевський, створило реальні умови для відкриття в університеті загальноукраїнського центру українознавчих і фольклористичних досліджень. На той час у Львові сформувалася плеяда таких викладачів і вихованців університету, як М. Грушевський, І. Франко, О. Колесса, В. Гнатюк, К. Студинський, Ф. Колесса, І. Свенціцький та ін., які своїми науковими працями в галузі фольклористики й етнографії здобули визнання в усьому слов'янському науковому світі, у багатьох європейських академічних інституціях.

Значною подією у розвитку фольклористики стало відкриття у Львівському університеті кафедри етнології (1910 р.), на якій працювали С. Цішевський, А. Фішер та інші відомі етнологи.

Тогочасна наука в університеті пов'язана і з іменем Яна Чекановського (1882–1965), антрополога й етнолога, професора Львівського, Люблінського та Познанського університетів, члена Польської академії наук, Британського королівського антропологічного товариства, засновника Львівської антропологічної школи, якому належать праці в галузі етногенезу слов'ян, зокрема й обґрунтування використання статистичних методів в етнографічних дослідженнях. У Львівському університеті учений працював у 1913–1918 рр. на посаді надзвичайного професора антропології та етнології, водночас намагався створити антропологічно-етнографічний відділ. На початку 1940-х рр. він очолював кафедру антропології природничого факультету Львівського університету, будучи доктором біологічних наук (1941 р.).

Проте через дискримінаційну, шовіністичну політику окупаційних режимів у ХХ ст. ні перед Першою світовою війною, ні у міжвоєнний період відкрити українознавчу кафедру в університеті легальним способом не було дозволено, як і не дозволяли навчання українською мовою, хоч за це право боролися українські студенти і професура.

Після приєднання Західної України до УРСР 1939 р. Львівський університет було українізовано й структурно реорганізовано відповідно до завдань і планів московського радянського режиму. На відміну від Східної України, де було майже поголовно знищено українознавчі кадри (істориків, етнографів, фольклористів, літературознавців, мовознавців і т. д.), розгромлено відповідні наукові інституції в системі Академії наук та вищих школах, розгорнуто тотальну радянізацію та русифікацію шкільництва, у Львівському університеті 1939 р. за зразком навчальних планів філологічної освіти в СРСР було відкрито кафедру фольклору та етнографії, яку очолив Філарет Колесса – патріарх української фольклористики, відомий у слов'янському світі вчений, музикознавець-фольклорист, етнограф, композитор і літературознавець.

Ф. Колесса закінчив філософський факультет (українська і класична філологія) Львівського університету (1896 р.); музичні предмети студіював у А. Брюкнера (1891–1892 рр.) і Г. Адлера (1906–1907 рр.) у Віденському університеті; доктор слов'янської філології (1918 р., Відень), дійсний член НТШ у Львові (з 1909 р.), академік ВУАН (із 1929 р.), член Слов'янського інституту в Празі (з 1936 р.). До 1929 . Ф. Колесса викладав у гімназіях Львова, Стрия, Самбора; у 1921–1923 рр. був професором Українського (таємного) університету у Львові. З 27 листопада 1939 р. по 21 травня 1941 р. і з 10 серпня 1944 р. по 3 березня 1947 р. Філарет Колесса обіймав посаду професора, завідувача кафедри українського фольклору та етнографії Львівського університету. З 1940 р. учений був керівником Львівської філії Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії АН УРСР і директором Етнографічного музею. Ф. Колесса брав участь у Міжнародних конгресах музичного і народного мистецтва, славістики у Відні (1909), Лондоні (1911), Празі (1924,

1928, 1929), Кракові (1927), Антверпені (1930), Варшаві (1934); підтримував творчі зв'язки з М. Лисенком, І. Франком, Лесею Українкою, М. Грушевським, В. Гнатюком, К. Квіткою, І. Панькевичем, А. Лободою, К. Грушевською, М. Гайворонським, Б. Бартоком, К. Мошинським, І. Кроном, Г. Мерсманом, І. Кралем, І. Полівкою, Ю. Соколовим, Д. Зеленіним, М. Азадовським.

Ф. Колесса є засновником українського етнографічного музикознавства. Народну творчість досліджував в її історичному розвитку та в комплексному охопленні (вивчення словесного і музичного компонентів пісні, літературно-фольклорні та міжслов'янські зв'язки). Розробив аналітичну методику вивчення пісенної ритміки («Ритміка українських народніх пісень», 1906–1907); започаткував дослідження музичних діалектів в Україні («Народні пісні з південного Підкарпаття», 1923; «Народні пісні з Галицької Лемківщини», 1929; «Народна музика на Поліссі», 1939); записав і дослідив українські думи («Мельодії українських народніх дум», I–II, 1910–1913; «Варіанти мелодій українських народніх дум, їх характеристика і групуванє», 1913; «Формули закінчення в українських народніх думах у зв'язку з питанням наверствування дум», 1937); обґрунтував концепцію про народне походження українського епосу («Про генезу українських народніх дум», 1921; «Речитативні форми в українській народній поезії», 1927; «Хмельниччина в українських народніх піснях і думах», 1940); дослідив деякі аспекти зв'язків народного і професійного мистецтва («Про віршову форму поезій Маркіяна Шашкевича», 1911; «Народний напрям у творчості Миколи Лисенка», 1913; «Студії над поетичною творчістю Т. Шевченка», 1939; «Поезії Ів. Франка, складені за ритмічними взірцями українських народніх пісень», 1937; «Народнопісенна ритміка в поезіях Ів. Франка», 1941). Крім того, значну увагу приділяв проблемі еволюції народнопісенного стилю («Погляд на теперішній стан пісенної творчости українського народу», 1909; «Наверствуванє і характеристичні признаки українських народніх мелодій», 1918; «Українська народна пісня на переломі XVII–XVIII вв.», 1928; «Українська народна пісня в найновішій фазі свого розвитку», 1928; «Спроба періодизації української народної поезії», 1946), усистематизував український фольклор («Про вагу наукових дослідів над усною словесністю», 1922; «Усна словесність», 1930-ті; «Українська усна словесність», 1938), опрацьовував проблему психології народно-го мислення («Вірування про душу й загробне життя в українській похоронній і поминальній обрядності», 1930) [14: 27–28].

Становлення глибоких наукових традицій уснословеснознавства у Львівському університеті тісно асоційоване з ім'ям Адама Фішера (1889–1943), фольклориста, етнографа, етнолога, представника культурно-історичної школи, професора Львівського університету, автора праць у галузі фольклору, народного мистецтва та біографій польських етнографів. А. Фішер закінчив III гімназію у Львові, навчався на філософському факультеті Львівського (1907–1912 рр.) та Берлінського (1913 р.) університетів. Ступінь доктора філософії здобув у Львівському університеті (1912 р.). У 1908–1920 рр. А. Фішер працював у бібліотеці Народного дому імені Оссолинських (тепер Наукова бібліотека НАН України імені Василя Стефаника). 1909 р. став секретарем Народознавчого товариства у Львові, 1910 р. – редактором щоквартального етнографічного часопису «Lud»; з 1916 р. – член Антропологічного товариства у Берліні, з 1920 р. – заступник генерального секретаря Наукового товариства у Львові, з 1920 р. – член фізіографічної комісії Наукового товариства у Варшаві, член Правління зв'язку польських наукових товариств у Львові, з 1921 р. – член антропологічної комісії Академії мистецтв у Кракові. 1921 р. А. Фішер обійняв посаду доцента кафедри етнології філософського факультету Львівського університету; з 1 вересня 1934 р. по 31 серпня 1935 р. був деканом філософського факультету Львівського університету, у 1939–1940 рр. – професор кафедри фольклору та етнографії філологічного факультету Львівського університету [1]. При кафедрі А. Фішер зорганізував етнографічний музей та архів (із іконографічною збіркою).

Членами новоствореної кафедри фольклору та етнографії також були асистент Ярина Нестюк (від січня 1940 р.) [2] та старший лаборант Генрик Перльс.

Ф. Колесса викладав курс українського фольклору для студентів третього і четвертого курсів української філології, а А. Фішер – «Етнографію Європи», фольклор народів Європи, зокрема польський, французький та німецький (останній курс читався німецькою мовою). Ці авторитетні вчені свої заняття проводили таким чином, щоб «студентів зацікавити фольклором і етнографією й усамостійнити їх до дослідно-наукової роботи» [4].

Як свідчать архівні дані, у звіті про роботу за 1939/1940 навчальний рік «кафедра встановила ближчий контакт з вченими споріднених дисциплін інших університетів Радянського Союзу – саме з Києва, Москви, Ленінграду» [5]. Це робили з наміром «перетворити кафедру фольклору й етнографії в самостійний відділ, який готував би кадри фольклористів та етнографів для західних областей України» [6]. Як зазначалося в тому ж документі, такий кафедральний план затвердила Наукова рада Університету на своєму засіданні 4 липня 1940 року.

Наукові інтереси членів кафедри були всебічними. Скажімо, академік Ф. Колесса подав до друку такі праці: «Хмельниччина в українських народних піснях і думках», «Два типи силабічного вірша у Шевченка», «І. Франко й українська народна пісня», «Народні пісні з українського Закарпаття». Професор А. Фішер звітував про такі дослідження, які він подав до друку: «Заслуги Оскара Кольберга в ділянці етнографії», призбирував матеріали до праці «Рослини в народних віруваннях». Асистент Я. Нестюк працювала над темою «Етнографічна бібліографія західних областей України 1919–1939 років» (пізніша публікація під назвою «Бібліографія фольклору та етнографії західних областей України від 1916 до 1939 р.»), а також «Культ дерева у слов'ян», «Етнографічні досліді на Волині», «Народна ветеринарія (годівля та терапія)», про що свідчить записка Ф. Колесси від 29 травня 1941 р. [2]. Старший лаборант Г. Перльс збирав матеріали до теми «Звірята в народних віруваннях».

Наприкінці липня 1940 р. працівники кафедри здійснили фольклорно-етнографічну експедицію на Волинь. Були обстежені землі регіону від півдня до півночі, що межують із Поліссям. Учасники експедиції побували в багатьох селах і містечках краю, зокрема Мерва, Кутрів, Берестечко, Повча, Збитинь, Замлинь, Любачівка, Замбівка, Кустинь та інших, де збрали чимало цінних матеріалів, які планували опрацювати й згодом опублікувати в наукових записках університету. Було зібрано також 49 музейних експонатів, у тому числі низку предметів рільництва, кераміки, меблів, одягу тощо.

При кафедрі діяли: бібліотека (близько 6 000 книжок); архів (організовані з ініціативи кафедри фольклору й етнографії та за дорученням ректора університету у 1939/1940 навчальному році), у якому містилися рукописні матеріали, багата іконографічна збірка й цінні матеріали дослідження народної культури Волині, зібрані під час наукової експедиції кафедри влітку 1940 р.; музей, який налічував понад 300 рідкісних експонатів матеріальної культури українського народу (серед них знаряддя рільництва (солom'яні сіялки, бурульки до в'язання, серпи тощо), загальногосподарські предмети (солom'яники на зерно, коромисла, старі дерев'яні січкари), предмети народної кераміки, меблі, ноші, зокрема, ціла низка вишивок) [7]. Архів складала різноманітна рукописна матеріали (у тому числі, очевидно, матеріали записів зразків українського фольклору) та багата іконографічна збірка. У післявоєнний час цих матеріалів на кафедрі уже не було [7]. Бібліотеку, музей та архів використовували в науково-дослідній та навчально-виховній роботі, адже, як було зазначено у звіті про роботу кафедри, вони «служитимуть до науково-дослідної та педагогічно-навчальної роботи кафедри. Ясно, що поглядне пояснення при допомозі оригінального експонату полегшує й покращує присвоєння студентом знань, які він зараз одержує на лекції» [8].

За архівними джерелами (звіт кафедри фольклору та етнографії за 1944/1945 навчальний рік) відомо, що у повоєнний час на кафедрі працювали Ф. Колесса (за-

відувач), доцент І. Кухта та лаборант Л. Козакевич. Викладачі кафедри читали такі курси: український фольклор (Ф. Колесса), російський, польський, англійський, французький, німецький, класичний фольклор та загальний західноєвропейський фольклор, а також курс етнографії читав доцент І. Кухта [9]. У звіті Ф. Колесса зазначав, що на кафедрі щоденно з 9.30 до 10.30 год. відбувалися консультації для студентів, для чого було складено спеціальні програми з фольклору. На кафедрі проводили наукові семінари на такі теми: «Український фольклор західних областей УРСР», «Періодизація української народної поезії», «Історія української етнографії», «Вітчизняна війна і фольклор», які вів академік Ф. Колесса, та «Великі легенди людськості: 1. Марко Проклятий, український Агасфер; 2) Чорнокнижник Твардовський, польський Фауст – і їх вплив на літературу», над якими працював доцент І. Кухта [10]. У звіті зазначено, що найбільше сил працівники кафедри віддали організації бібліотеки, яку було практично знищено під час війни. Ф. Колесса навіть особисто звернувся до народного комісара Миколи Бажана, коли той був на прийомі у ректора, з проханням про допомогу у створенні бібліотеки. Найкраще у той час здійснювали науково-методичну роботу, про що свідчив високий рівень «опрацювання й скристалізування програм» [11].

У 1945/1946 навчальному році на кафедрі фольклору та етнографії працювали Ф. Колесса і М. Скорик (на посаді доцента). Про цей навчальний рік декан філологічного факультету стисло звітував: «Лекції з фольклору цього року зовсім не читаються з уваги на відсутність їх в учбових планах. Академік Ф. Колесса мав річний хворобовий відпуск. Доцент Скорик працює на історичному факультеті, читаючи історіографію, методика викладання історії і проводить педпрактику зі студентами» [12].

У звіті філологічного факультету за 1946/1947 навчальний рік про кафедру фольклору та етнографії не сказано нічого. Тут йдеться лише про досить активну роботу «фольклорно-етнографічного гуртка під керівництвом Скорика», якому, однак, рекомендовано розширити тематичні обсяги занять [13]. У контексті різних заходів Львівського університету згадано про «пленум кафедр», що відбувся 12 грудня 1946 р., на якому було заслухано доповідь академіка Ф. Колесси на тему «Відгомін класової боротьби в українському дожовтневому фольклорі».

Радянська дійсність не сприяла вільному вияву творчої наукової думки членів кафедри, у тому числі й її керівника. М. Білоус, посилавчись на спогади професора Олексі Горбача, опубліковані в «Українському слові» за 1988 р., зазначала, «що акад[емік] Ф. Колесса «боявся тепер говорити про нашу усну словесність так, як іще недавно про неї писав у виданнях «Просвіти», бо уже знав про ті сталінські громи на «українських націоналістів і шкідників» від В. Антоновича, М. Драгоманова й Б. Грінченка «аж до найновіших покидьків», «вислужників капіталізму, фальшивників, викривлювачів і прихвоснів панської Польщі на Західній Україні», «видворених з АН УРСР у 30-х роках академіків С. Смаль-Стоцького, М. Возняка, В. Шурага», серед яких прочитав і своє прізвище» [3: 59].

Після смерті Ф. Колесси 1947 р. кафедру фольклору та етнографії закрили. До 1958 р. українські студенти вищих шкіл не тільки не могли навчатися на кафедрах української фольклористики, яких не було у жодному вищому навчальному закладі України, а й не мали відповідного навчального підручника з цього предмета. До розпаду радянської імперії не було й кафедр музичної фольклористики у жодній консерваторії України, хоча цього домагалася українська громадськість і мистецька інтелігенція.

Заснування 1990 р. кафедри української фольклористики у Львівському університеті (її завідувачем став професор Т. Комаринець) стало можливим лише завдяки подіям, які пов'язані з боротьбою за незалежну Україну. Ці обставини значною мірою зумовили основні завдання кафедри як науково-дослідного, науково-педагогічного й науково-методичного центру українського народознавства у структурі Львівського національного університету імені Івана Франка – од-

ного з провідних університетів України. Вони включають: вишкіл висококваліфікованих кадрів фольклористів-філологів, народознавців для науково-дослідних інституцій, науково-методичних центрів народної творчості, навчальних закладів усіх рівнів і культурно-освітніх установ; проектування й опрацювання навчально-методичної бази в комплексі мовознавчих, літературознавчих, народознавчих циклів навчальних дисциплін філологічного факультету (навчальні плани, програми, підручники, методичні посібники тощо); підготовку науковців-фольклористів (кандидатів, докторів наук) через навчання в аспірантурі та різні форми наукового стажування в Україні й за кордоном; організацію та координування наукових досліджень у галузі фольклористики за такими головними напрямками: 1) аналіз і синтез емпіричного й історико-теоретичного багажу української фольклористики; 2) поповнення національного фольклорного фонду творами, що постали в період окупаційних режимів, міжвоєнного і повоєнного періодів національно-визвольної боротьби за незалежність і самостійну державність (шляхом експедиційних фронтальних і тематичних регіональних обстежень, організації кореспондентської мережі), а також дослідження процесу фольклоризації цих новотворів; 3) вивчення естетичної природи словесного фольклору, його художньої структури й поетики в контексті різних видів народного та професійного мистецтва.

Наукову роботу на кафедрі здійснюють за такими основними напрямками: питання поетики фольклорних творів; історія фольклористики; взаємодія фольклору та літератури; етномузикологія тощо. Упродовж останнього часу кафедра опублікувала шість випусків «Вісника філологічного факультету» (серія філологічна, випуски 27, 31, 37, 41, 43, 47), котрі побачили світ у 1999–2010 рр. Працівники кафедри провели низку наукових конференцій, зокрема: Міжнародний симпозіум «Станіслав Вінценз: Україна і європейська культура» (1991); Всеукраїнські наукові конференції «Проблеми української фольклористики» (1993), «Роль фольклору в активізації культурно-просвітницької роботи в умовах розбудови незалежної української держави» (1993); наукові конференції, присвячені 130-річчю з дня народження академіка Філарета Колесси (2001) та 75-річчя від дня народження професора Теофіля Комаринця (2002); «Світові виміри української культури» (До 95-річчя від дня народження Григорія Нудьги, 2008); «До 70-річчя кафедри української фольклористики імені Філарета Колесси у Львівському університеті» (2009); республіканські наукові читання «Фольклор у духовному житті українського народу» (1990), підготувавши до друку відповідні наукові збірники.

Із науковою роботою безпосередньо пов'язане проведення щорічних літніх студентських фольклорних експедицій-практик у різні етнографічні регіони України для збирання, записування, наукового опрацювання та публікації фольклорних матеріалів. Упродовж останнього часу викладачі й студенти побували на Бойківщині, Гуцульщині, Поліссі, Волині, Слобожанщині та інших регіонах, де записали сотні рідкісних зразків народнопоетичної творчості. У результаті багаторічних фольклорних експедицій різних поколінь студентів-фольклористів (у тому числі й тих часів, коли кафедри ще не існувало) в архіві кафедри було нагромаджено чимало цінних фольклорно-етнографічних матеріалів, які можуть бути основою системних фольклористично-етнологічних досліджень.

На кафедрі як провідній організації проходять апробацію кандидатські та докторські дисертації з фольклористики. Успішно функціонує аспірантура. Першим із вихованців відновленої кафедри в 1997 р. захистив кандидатську дисертацію Ярослав Гарасим («Культурно-історична школа в українській фольклористиці»). 1999 р. утворено спеціалізовану вчену раду К 35.051.13 із захисту кандидатських дисертацій, у тому числі й зі спеціальності 10.01.07 – фольклористика, на засіданнях якої свої дисертації захистили 17 аспірантів та здобувачів кафедри, у тому числі М. Дах, Н. Пастух, А. Вовчак, І. Коваль-Фучило, В. Білик та інші молоді науковці.

Кафедра прагне формувати якісний контингент студентів-фольклористів і в цьому напрямку співпрацює із Львівською обласною малою академією наук та з

учнівською молоддю шкіл області через щорічне проведення олімпіад, конкурсів учнівських наукових робіт.

Працівники кафедри беруть участь у наукових конференціях і фольклорних експедиціях спільно із працівниками Інституту народознавства НАН України, Інституту українознавства імені Івана Крип'якевича НАН України, Інституту літератури імені Тараса Шевченка НАН України (зокрема у підготовці «Шевченківської енциклопедії» в 4 томах та «Історії української літератури» в 10 томах), кафедри фольклористики Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Полісько-Волинського народознавчого центру (віднедавна – Інституту культурної антропології), Волинського національного університету імені Лесі Українки, Львівського обласного науково-методичного центру народної творчості, Львівської музичної академії імені Миколи Лисенка, а також активно співпрацюють із Кольбертівським товариством у м. Пшисуха (Польща), варшавськими, люблінськими і білостоцькими вченими у вивченні культури Полісся, відділом україністики Пряшівського університету імені Павла Шафарика (Словаччина) тощо. Кафедра постійно надає науково-методичну допомогу Львівському обласному центру народної творчості та іншим установам в організації й проведенні науково-практичних конференцій та інших заходів культурно-просвітницького плану в районах області й за її межами. Серед них: «Основи нашої духовності. Фольклор та етнографія в роботі Народних Домів» (Звенигород, 1995), «125-ліття від дня народження Володимира Гнатюка» (Тернопіль, 1996), «На пошану професору Теофілю Комаринцю» (Ланівці Тернопільської області, 1997; Кременець Тернопільської області, 2002), «Тарас Шевченко і фольклор» (Львів, 2004) тощо.

З 2005 р. розпочато роботу над створенням електронного архіву українського фольклору, що передбачає здійснення низки новітніх методів і застосування найновіших цифрових технологій фіксації уснословесних явищ. До архівних матеріалів увійшли польові записи, що здійснені під час фольклорних студентських практик. Вони відображають географію основних регіонів України: с. Любитів, Ковельський р-н, Волинська обл. (1990); Сокальський р-н, Львівська обл. (1991, 2004); м. Буськ, Львівська обл.; с. Великосілки, Кам'янка-Бузький р-н, Львівська обл.; с. Ястребичі, Радехівський р-н, Львівська обл. (1991); с. Хирів, Старосамбірський р-н, Львівська обл.; с. Стрільки Старосамбірський р-н, Львівська обл.; смт Нове місто, Старосамбірський р-н, Львівська обл.; с. Бориня, Турківський р-н, Львівська обл.; м. Турка, Львівська обл. (1992, 2003); м. Ратно, Волинська обл.; м. Яворів, Львівська обл.; м. Рава-Руська, Львівська обл. (1993); с. Криворівня, Верховинський р-н, Івано-Франківська обл. (1994, 2001); с. Стільське, Миколаївський р-н, Львівська обл. (1994); смт. Звенигород, Пустомитівський р-н, Львівська обл. (1996); м. Космач, Косівський р-н, Івано-Франківська обл. (1998, 1999); м. Любешів Волинська обл. (1998); с. Тур, Ратнівський р-н, Волинська обл.; Новоковський р-н, Луганська обл. (1999); Міловський р-н, Новоайдарський р-н, Біловодський р-н, Луганська обл. (2000, 2001); с. Самари, Ратнівський р-н, Волинська обл. (2000); с. Поршна, Пустомитівський р-н, Львівська обл.; с. Воля Щетинська, Ратнівський р-н, Волинська обл. (2002); с. Пороги, Богородчанський р-н, Івано-Франківська обл. (2003); с. Грудки, Камінь-Каширський р-н, Волинська обл.; Борзненський р-н, Чернігівська обл. (2004) та ін.

2010 р. створено Лабораторію фольклористичних досліджень (завідувач – доцент А. Вовчак) як структурний підрозділ філологічного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка з метою модернізації університетського вишколу фахівців-фольклористів через залучення студентства до актуальних наукових проєктів, реального спеціалізування у дослідницьких програмах. Заснування лабораторії стало ще одним важливим кроком у реалізації статусу Львівського університету як провідної науково-дослідної інституції України.

У тісній співпраці з кафедрою українського фольклористики Львівського національного університету імені Івана Франка Лабораторія фольклористичних

досліджень скеровує свою діяльність на забезпечення повного циклу науково-теоретичної та практичної підготовки фахівця-фольклориста за такими основними видами фольклористичної праці: збирацька експедиційна діяльність; післяекспедиційне опрацювання та систематизація фольклорних фіксацій; каталогізація й архівування фольклорних матеріалів; едиційна практика; науково-теоретична розробка явищ і процесів традиційної духовної культури українського народу. Серед науково-дослідницьких пріоритетів лабораторії – створення сучасного аудіо-візуального архіву українського фольклору, надання можливостей для вільного користування (у мережі Інтернет) фондами цього архіву широкому колу науковців, студентів, усіх поціновувачів народної культури.

Кафедрі української фольклористики Львівського університету присвоєно ім'я Філарета Колесси – одного з найвідоміших українських словеснознавців. Серед теперішніх працівників кафедри чимало знаних у науковому світі вчених, дослідницький доробок яких є значним внеском у розвиток сучасної філологічної та народознавчої думки, зокрема: Михайло Чернопиский, Василь Івашків, Ярослав Гарасим, Олена Гінда, Ірина Довгалюк, Андрій Вовчак, Ганна Сокіл, Святослав Пилипчук та когорта молодих науковців.

Одним із найвагоміших досягнень сучасної української уснословеснознавчої науки у Львівському університеті та далеко за його межами є спадщина Івана Овксентійовича Денисюка – відомого українського фольклориста й літературознавця, тонкого знавця національного фольклору, глибокого і вдумливого дослідника лабіринтів художнього слова, Заслуженого професора Львівського національного університету імені Івана Франка, багатолітнього професора кафедр української фольклористики та української літератури ім. акад. М. Возняка. Йому належить понад триста наукових праць, значна частина яких – фольклористичні. І. Денисюк продовжував і розвивав найвищі здобутки української філологічної науки, створив ефективну методологію вивчення фольклорних і літературних явищ, а також виховав цілу школу дослідників і послідовників його наукових принципів.

Тож українська фольклористика у Львівському національному університеті імені Івана Франка має багатолітню наукову традицію й багату сучасну інтелектуальну потугу, що є вагомою умовою для подальшого поступу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Архів Львівського національного університету імені Івана Франка. – Фонд 119. – Опис 1. – Справа 194. – Арк. 3.
2. Архів Львівського національного університету імені Івана Франка. – Фонд 119. – Опис 1. – Справа 1630. – Арк. 6.
3. Білоус М. До історії філологічного факультету (1939–1941) // Українська філологія: досягнення, перспективи. До 145-річчя заснування каф. укр. філології у Львів. ун-ті. – Львів, 1994. – С. 59–63.
4. Державний архів Львівської області (далі ДАЛО. – Р. М.) – Фонд Р-119. – Опис 3. – Справа 193. – Арк. 5.
5. ДАЛО. – Фонд Р-119. – Опис 3. – Справа 193. – Арк. 8.
6. ДАЛО. – Фонд Р-119. – Опис 3. – Справа 193. – Арк. 8.
7. ДАЛО. – Фонд Р-119. – Опис 3. – Справа 48. – Арк. 7.
8. ДАЛО. – Фонд Р-119. – Опис 3. – Справа 193. – Арк. 7.
9. ДАЛО. – Фонд Р-119. – Опис 20. – Справа 5. – Арк. 1.
10. ДАЛО. – Фонд Р-119. – Опис 20. – Справа 5. – Арк. 2.
11. ДАЛО. – Фонд Р-119. – Опис 20. – Справа 5. – Арк. 3.
12. ДАЛО. – Фонд Р-119. – Опис 20. – Справа 12. – Арк. 6.
13. ДАЛО. – Фонд Р-119. – Опис 20. – Справа 18. – Арк. 10.
14. Колесса К. Колесси у скриптах історії (від джерел до звершень) // Родина Колессів у духовному та культурному житті України кінця ХІХ – початку ХХ століття: Зб. наук. праць та матеріалів. – Львів, 2005 – С. 10–33.

At the Outset of Ukrainian Folklore Studies at L'viv University

Vasyl' IVASHKIV, Ruslan MARKIV

The process of development of Ukrainian folkloristics as a scientific discipline and stages of establishing of Ukrainian Folklore Studies department as the scholarly-researching and pedagogical institution at L'viv University are observed and researched on the basis of archive materials. In 1939–1947 the department was headed by academician Filaret Kolessa; professor Adam Fisher, associate professor Mykhailo Skoryk and others worked here. Those were the scholars who formed major scientific and pedagogical principles in folkloristic and ethno-musicological disciplines. Some unrenowned facts of the department history as well as scientists' biographies are researched.

Key words: folklore, ethnography, folklore studies, department, L'viv University, Filaret Kolessa.

У истоков украинской фольклористики во Львовском университете

Василий ИВАШКИВ, Руслан МАРКИВ

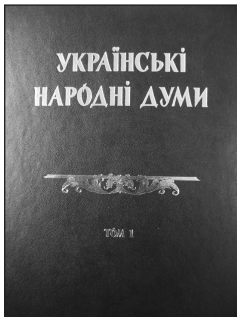
На основании архивных материалов исследован процесс становления украинской фольклористики как научной дисциплины, этапы формирования кафедры украинской фольклористики имени Филарета Колессы как научно-исследовательской и учебно-педагогической институции во Львовском университете. В 1939–1947 годах кафедру возглавлял академик Филарет Колесса, здесь также работали профессор Адам Фишер, доцент Михаил Скорык и др. – ученые, которые формировали приоритетные принципы научно-педагогической работы в сфере фольклористических и этномузикальных дисциплин. Приведены малоизвестные факты из истории кафедры и биографии ученых.

Ключевые слова: фольклор, этнография, фольклористика, кафедра, Львовский университет, Филарет Колесса.

Стаття надійшла до редколегії 21.10.2010

Прийнята до друку 27.11.2010

Нові книги

Українські народні думи: У 5 т. Т. 1. Думи раннього козацького періоду / Упоряд.: М. К. Дмитренко, Г. В. Довженок (тексти), С. Й. Грици (мелодії); передмови: М. К. Дмитренка, С. Й. Грици; статті, коментарі, примітки Г. В. Довженок, А. Ю. Ясенчук, Т. М. Шевчук, О. І. Шалак, Н. М. Пазяк, І. І. Кімакович; за заг. ред. М. К. Дмитренка, С. Й. Грици; відп. ред Г. А. Скрипник. – К.: ІМФЕ НАН України, 2009. – 856 с.

Академічне видання «Українські народні думи» в 5 томах є унікальним проєктом у національній культурі. Воно якнайповніше репрезентує твори думового епосу від перших записів, відомих упорядникам на час підготовки корпусу, і до фіксацій у другій половині ХХ ст., врахувавши специфіку історико-культурного розвитку жанру, еволюцію епічної та виконавської традицій, особливості збирацької роботи, едиційну практику ХІХ – початку ХХ ст. Томи, які складають 48 сюжетів, укладено з першоджерельних матеріалів – рукописів збирачів, що містяться в архівах або з першодруків, коли рукопису-оригіналу з об'єктивних причин відшукати не вдалося. Дотепер українська фольклористика послуговувалася виданням «Українських народних дум» в упорядкуванні К. Грушевської (1927, 1931), куди увійшло 33 сюжети.

До першого тому нового п'яти томного корпусу «Українських народних дум» увійшли твори національної епічної традиції раннього козацького періоду, пов'язані з початковим етапом боротьби українського народу проти іноземних поневолювачів та думи невольницького циклу.